

Asia: VN/27997/2023

## Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

### Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

#### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Todella tärkeää, että eläinten hyvinvointi ja terveys mainitaan ruokastrategiassa ja myös erillisinä termeinä. Samoin on kiitettävä mainintaa lajityypillisen käyttäytymisen parantamisesta ja seurannasta. Nykyisessä ruokajärjestelmässä ilmenevät eläinten lajityypillisyyden vakavat puutteet eivät kuitenkaan näy strategian painotuksissa. Ilman selkeää siirtymää kohti kasvipohjaista ruokajärjestelmää ei ole mahdollista, että eläinten hyvinvointi voisi aidosti parantua laajalla skaalalla.

Yleisesti tuotantoeläinten hyvinvoinnin korkea taso on todella abstrakti ja suhteellinen käsite, kun ottaa huomioon, että 3,4% broilereista kuolevat tuotannon aikana erityisesti ylijalostuksesta johtuviin terveysongelmiin (ETT:n data). Myös Ruokaviraston lihantarkastuslöydösten tilastoinnissa näkyvät sikojen keuhkotulehdukset ja sydänviat ovat erittäin yleisiä.

Kasvipohjainen ruokajärjestelmä on tehokkain keino lisätä laajamittaisesti eläinten hyvinvointia. Samalla se on merkittävimpiä ruokasektorin kasvupotentiaaleista (Ruoka-ala kasvuun viennin ja ruokainnovaatioiden vetämänä, 2025). Yli puolet sektorin kasvusta ennakoidaan tulevan kasviproteiineista, kauratuotteista tai solumaataloudesta.

Läpi strategian kasvipohjaisuus mainitaan muutaman kerran ohimennen, vaikka juuri ruokajärjestelmän kasvipohjaistaminen on tulevaisuuden merkittävin ja välttämätön muutos eläinten hyvinvoinnin ja kestävyysnäkökulmasta. Suomessa ruoan kulutus aiheuttaa jopa 42 % kansalaisten luontohaitoista, ja yli 90 % luontojalanjäljestämme kohdistuu ulkomaille (Suomalaisten luontojalanjälki, Sitra, 2025). Strategian kestävyyspainotusten kannalta en ratkaisevaa, että kasvipohjainen ruokavalio vähentää ruokavalion hiilijalanjälkeä jopa 56 %, maa-alan käyttöä 50 % ja biodiversiteettijalanjälkeä 22 % (Sustainability benefits of transitioning from current diets to plant-based alternatives or whole-food diets in Sweden, 2024)

## Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

### Huomioita ja havaintoja

-

## Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

### Huomioita ja havaintoja

Tärkeä tavoite, mutta strategian ja käytännön kannalta olisi tärkeää määritellä, mitä kestävyydellä tarkoitetaan. Yksi ruokajärjestelmän osapuoli voi kokea sen tarkoittavan kotimaisuutta, toinen ympäristöystävällisyyttä ja kolmas kansanterveyttä tukevaa ruokaa. Kotimainen ruoka on tietenkin huoltovarmuuden ehto ja osa taloudellisesti kestävästä ruokajärjestelmästä, mutta kaikki kotimainen ruoka ei ole ympäristöystävällistä tai kansanterveyden kannalta kestävästä.

## Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

### Huomioita ja havaintoja

-

## Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

### Huomioita ja havaintoja

Moni tuotantoeläinten hyvinvointia heikentävä tekijä ei liity perinteisiin terveystutkimuksiin, vaan ilmenee esimerkiksi häiriökäyttäytymisenä, jatkuvana stressinä ja toimijuuden puutteena, jolloin eläin ei voi päättää liikkumisestaan tai toteuttaa lajityypillisiä tarpeita. Haasteena on, että nykyinen eläinten hyvinvointilaki ei riittävästi tunnista näitä hyvinvoinnin psykologisia ja käyttäytymiseen liittyviä ulottuvuuksia. Kalat puolestaan puuttuvat tässä tarkastelusta kokonaan, vaikka määrällisesti ne ovat ylivoimaisesti suurin eläinryhmä, jota ihminen käyttää ravinnokseen.

Eläimen hyvinvointi ei ole vain sairauden tai vammojen puuttumista, vaan kykyä elää elämää, joka on mielekästä omasta näkökulmasta. Jos eläin ei voi juosta, leikkiä, tutkia, rakentaa pesää, hoivata jälkeläisiään tai olla yhteydessä lajitovereihinsä, sen hyvinvointi jää väistämättä vajaaksi, vaikka yksilö näyttäisi ulkoisesti terveeltä. Monilla tuotantoeläimillä nämä perustarpeet estyvät systemaattisesti, nautojen kohdalla vasikoiden eroitus liian aikaisin, nautojen epälajityypillinen ruokailu sisätiloissa ja esimerkiksi sikojen kohdalla emakoiden pesänrakennus ja sosiaalinen kanssakäyminen. Strategiassa olisi oltava selkeitä suuntaviivoja eläinten hyvinvoinnille, jotta tavoitteella olisi konkreettinen ja todellinen merkitys.

## Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

### Huomioita ja havaintoja

-

## Luku 3.2: Huoltovarmuus

### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Strategiassa on tärkeä huomioida, että omavaraisuus lopputuotteissa ei vastaa omavaraisuutta läpi ruokajärjestelmän, eikä näin turvaa huoltovarmuutta. Esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen tilastoinnin mukaan ruokajärjestelmän energiakäytöstöstä 35 % on omavaraista. Lannoitteissa omavaraisuusaste on alle 20 %, rehuvalkuaisen 15 %, ja torjunta-aineiden kohdalla 0%. Olisi tärkeää rakentaa mahdollisimman kriisinkestävää ruokajärjestelmää, jossa raaka-aineomavaraisuus olisi nykyistä korkeampi.

Myös nykyisen ruokajärjestelmän viljelypinta-alan käytön kohdistuminen suurimmalta osin rehu tuotantoon on huoltovarmuuden ja kestävyuden kannalta suuri haaste, joten olisi tärkeää nostaa kotimaisen kasviproteiinin käyttöä ihmisten ruokana. Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan: ”Suomen kasviproteiiniomavaraisuuden nykyisestä 29 %:sta jopa 98 %:iin. Kasviproteiinituotannon merkittävä kasvu edellyttää palko- ja öljykasvien viljelyä maksimaalisesti viljelykierron sallimissa puitteissa, mikä kolminkertaistaa kyseisten kasvien viljelyalan” (Luke, Kasviproteiini kasvun tiellä, 2024).

Lisäksi kriisinkestävän ruokajärjestelmän suunnittelussa on tärkeää muistaa, että nykyisenkaltaista eläinperäistä tuotantojärjestelmää ei voida ylläpitää poikkeusoloissa ilman mittavaa ulkoista energia-, rehu- ja tuontipanosten riippuvuutta. Erityisesti siipikarjatuotanto on erittäin haavoittuvainen energian, sähkön, logistiikan ja tuontirehujen katkeamisille. Broileri on tämän hetken kulutustottumusten vuoksi merkittävimpiä eläinproteiineja.

Huoltovarmuuden näkökulmasta nykyinen malli on varsin helposti altis häiriöille. Viimeistään kriisitilanteessa huomio siirtyisi kohti järjestelmää, jossa energiankulutus ja riippuvuus tuontipanoksista ovat mahdollisimman pienet eli kohti kasvipohjaista ruokaketjua. Kasvien suora käyttö ihmisravinnoksi on myös resurssitehokasta: esimerkiksi yhden eläinperäisen proteiini-kilon tuottaminen vaatii moninkertaisesti energiaa, maapinta-alaa ja vettä verrattuna vastaavan kasviproteiinimäärän tuotantoon.

### Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

#### Huomioita ja havaintoja

-

### Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

#### Huomioita ja havaintoja

-

### Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

#### Huomioita ja havaintoja

## Luku 3.3: Luonnon kantokyky

### **Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky**

Olisi mainittava planetaarinen tai kasvipainoitteinen ruokavalio keskeisenä luonnon kantokykyä vahvistavana ja kestävyyttä rakentavana ratkaisuna. Ruokajärjestelmän vastuullisuus on paljon enemmän kuin perinnebiotoopit tai paikallinen kierto viljely, kun yli 90% luonnonjalanjäljestä kohdistuu ulkomaille nykyisen vahvasti eläinperäisen ja tehostetun järjestelmän vuoksi. Siksi on hyvä, että strategiassa huomioidaan tämä seikka ja mainitaan luonnon monimuotoisuuden lisääntyminen sekä vesistöjen ravinnekuormituksen vähentyminen, mutta siirtymä vaadittuun kasvipainoitteisen ruokajärjestelmään jää puuttumaan.

On myös tärkeää tunnistaa, että ruokajärjestelmän kokonaisvaikutus ei määräydy yksittäisten tuotantotapojen, kuten luomun, kierto viljelyn tai paikallisen tuotannon kautta, vaan sen mukaan, mitä me ensisijaisesti tuotamme ja kulutamme. Jos suurin osa viljelypinta-alasta käytetään edelleen rehu kasvien viljelyyn ja painopiste säilyy eläinperäisten proteiinien tuotannossa, emme ratkaise ongelmaa, vaan siirrämme sitä eteenpäin ja samalla kasvatamme sen mittakaavaa.

## Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

### **Huomioita ja havaintoja**

Olisi tärkeä avata kasvipohjaisemman ruokavalion ilmastohyötyjä, sillä kuluttajat näkevät vieläkin kotimaiset eläinproteiinit virheellisesti kasviproteiineja ympäristöystävällisempinä. Tällä hetkellä on saatavilla paljon dataa eri raaka-aineiden hiilidioksidiekvivalenteista, kuten kotimainen Luken FOODGWP, joita monet joukkoruokailun tarjoajat ovatkin onnistuneesti hyödyntäneet. Esimerkiksi soijapavun, kauran tai härkäpavun päästöt ovat kymmeniä kertoja pienemmät kuin kotimaisella naudanhallalla. Onnistuneen viestinnän avulla esimerkiksi Unicafen asiakkaista miltei 50% valitsevat kasvipohjaisen annoksen. Tätä on kirittänyt myös aiemmin köytössä ollut lihaversiota matalampi hinta.

## Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

### **Huomioita ja havaintoja**

-

## Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

### **Huomioita ja havaintoja**

-

## Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

### Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

On todella tärkeää edistää kansallisten ravitsemussuositusten mukaista ruokavaliota ja osiossa olisi tärkeä heijastua myös ravitsemussuosituksissa nostetut merkittävät muutostarpeet. Näitä ovat punaisen lihan ja erityisesti prosessoidun lihan kulutuksen laskeminen, kasvisten ja erityisesti palkokasvien ja täysjyvätuotteiden kulutuksen nousu.

Kasvipainotteinen ruokavalio ei ole vain yksilön valinta, vaan osa yhteiskunnallista hyvinvointistrategiaa, joka vähentää sairauksia, hillitsee luonnonvarojen ylikulutusta ja vahvistaa kansallista ruokaturvaa. Näiden muutosten tukeminen julkisilla hankinnoilla, kouluruokailulla ja maataloustukien suunnalla olisi selkeä ja kustannustehokas tapa edistää sekä kansanterveyttä että ekologista kestävyyttä.

### Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

#### Huomioita ja havaintoja

-

### Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

#### Huomioita ja havaintoj

Tosi tärkeä maininta paremmista mahdollisuuksista valita lautasilleen kasvipohjaisia tuotteita. Kuitenkin strategiassa puuttuu selkeät ja vaikuttavat ohjaus- tai muutostoimet, millä tämä tapahtuisi. Nykyinen ruoka- ja markkinajärjestelmä ei kuitenkaan ohjaa kuluttajia syömään kasvipainotteisesti ja monet terveelliset ja ekologiset kasviproteiinit tuntuvat kuluttajille vierailta. Kouluissa on otettu voimakas suuntaus kasvipainoitteisuuteen ja on nähty miten haastavaa on muuttaa kuluttajien tottumuksia.

Olisi tärkeää, että strategian terveellisyysosiossa esitetään konkreettinen ja toimeenpantava linjaus ravitsemuksen osalta ravitsemussuositusten tapaan. Ilman täsmällistä ohjausta strategian toteutus voi jäädä abstraktien käsitteiden, kuten ”monipuolinen”, tai terveydestä irrallisten määreiden, kuten paikallisuus, lähiruoka tai kotimaisuus, varaan, jolloin terveysvaikutusten parantaminen ei välttämättä etene oikeaan suuntaan.

### Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

#### Huomioita ja havaintoja

-

## Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

### Huomioita ja havaintoja

-

## Luku 4: Kehitettävät valmiudet

### Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

-

## Muuta kommentoitavaa

### Muita huomioita strategiasta.

Kasvipainotteinen ruokajärjestelmä on yksi vaikuttavimmista ja välttämättömmistä ratkaisuksista, jos Suomi haluaa saavuttaa sekä ilmasto-, luontokato- että kansanterveystavoitteensa. Tätä kokonaisvaltaista merkitystä ei kuitenkaan strategiassa painoteta riittävästi. Kyse ei ole vain ravitsemussuositusten noudattamisesta, vaan rakenteellisesta muutoksesta, joka määrittää, millä tavoin ruokaa tuotetaan, kulutetaan ja arvotetaan tulevina vuosikymmeninä.

Kasvipainotteinen tai kasvipohjainen ruokavalio on myös kansanterveydellinen ratkaisu. Se vähentää sydän- ja verisuonitautien, tyypin 2 diabeteksen ja useiden suolistosyöpien riskiä. Näiden hyötyjen rinnalla sen vaikutus talouteen on positiivinen: terveydenhuoltokustannukset alenevat, ja kasvava kasvipohjainen elintarviketuotanto luo uusia vienti- ja innovaatiomahdollisuuksia.

Kööpenhaminan yliopiston vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen mukaan kasvikuntapainotteisten ravitsemussuositusten mukaisen ruokailun on laskettu tuovan jopa 2 mrd€ säästöt vuosittain Tanskassa. Maan asukasluku on kutakuinkin yhtä suuri kuin Suomella, molemmat ovat pohjoismaisia hyvinvointivaltioita vastaavilla lihankulutuksella, vastaavalla väestörakenteilla ja terveydenhuoltojärjestelmillä. Helsingin asukasmäärään suhteutettuna säästö olisi noin 228 miljoonaa euroa. Suurimmat säästöt tulevat lisääntyneen terveyden kautta: vähemmän terveydenhuollon kustannuksia, vähemmän sairaspöissaaloja, enemmän työkykyisiä henkilöitä, jotka ovat myös pidempään työelämässä. (Kööpenhaminan yliopisto. Jensen, J. D., (2021). Sundhedsøkonomiske effekter

ved efterlevelse af klimavenlige kostråd).

Tahkovuori Pavel  
Viral Vegans ry

Tahkovuori Pavel  
Viral Vegans ry